

Niedźwiedź, Józef

Ósmy grób kultury pomorskiej z Gródka nad Bugiem stan. 31. Pow. Hrubieszów

Archeologia Polski Środkowowschodniej 5, 72-74

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JÓZEF NIEDŹWIEDŹ

ÓSMY GRÓB KULTURY POMORSKIEJ Z GRÓDKA NAD BUGIEM STAN. 31, POW. HRUBIESZÓW

Cmentarzysko kultury pomorskiej w Gródku nad Bugiem stan. 31 badano ratowniczo już w 1993 i 1997 roku (W. Panasiewicz 1994, s. 62-69; J. Niedźwiedź 1997). Jesienią 1998 roku podczas orki częściowo uszkodzono kolejny grób ciałopalny. W związku z tym wiosną 1999 roku przeprowadzono na stanowisku badania ratownicze. Założono niewielki wykop o wymiarach 2,5 x 1,5 m, dłuższą osią równoległą do między, w kierunku wschód-zachód, z niewielkim odchyleniem na południe. Podobnie jak przy poprzednich pochówkach, tuż pod warstwą orną, na gł. 30 cm odkryto uszkodzone naczynia gliniane. Grób znajdował się w odległości ok. 2 m na wschód od grobu nr 1, odkrytego w 1993 roku.

Po zdjęciu warstwyornej zarejestrowano grób w postaci dwustożkowatej (?) popielnicy przykrytej misą zapopatrzoną w dwa uszka i zdobioną na brzuścu dookólnym ornamentem paznokciowym. Obok popielnicy znaleziono duże fragmenty naczyń: dzbanka, wazy dwustożkowatej i garnka jajowatego z karbowanym wylewem oraz placka glinianego. Popielnica stała wewnątrz misy półkulistej, zachowanej niemal całkowicie. Pierwotnie grób przykryty był kloszem, który podczas wydobywania rozpadł się niemal zupełnie. Tylko popielnicę i obie misy złożono do grobu prawdopodobnie w stanie nienaruszonym. Pozostałe naczynia wkładano intencjonalnie we fragmentach, co potwierdzają także obserwacje w innych grobach na tym cmentarzysku, a także na innych nekropoliach kultury pomorskiej. Wśród przepalonych kości w popielnicy zarejestrowano także elementy przepalonych ozdoby brązowej (ozdób ?) w postaci niewielkich fragmentów drutu, brązowej blaszki oraz grudek stopionego szkła. Jak można sądzić, są to pozostałości po naszyjniku.

Materiały:

1. Popielnica, zachowany fragment dolny naczynia, średnica dna – 11,5 cm.

2. Placek gliniany (ryc. 1: 3), zachowany w większej części, o średnicy ok. 26,5 cm i grubości ok. 1 cm. Brzeg lekko zaokrąglony i nieznacznie pogrubiony, pośrodku ślady pięciu nakłuć nieprzechodzących na wylot.

3. Misa półkulista (ryc. 1:4), zachowana niemal w całości, gładzona, niezdobiona, o wymiarach: średnica wylewu 22,5 cm, średnica dna 11,0 cm, wysokość – 11,0 cm.

4. Dzbanek (ryc. 1: 1), zachowany w większej partii, gładzony, niezdobiony, o wymiarach: średnica wyle-

wu 15,0 cm, średnica brzuśca 25,0 cm, średnica dna 10,0 cm, wysokość 21,0 cm.

5. Waza dwustożkowata (ryc. 1: 2) z krótką szyjką, na brzuścu lekko chropowacona, o wymiarach: średnica wylewu 20 cm, średnica brzuśca 24,5 cm, średnica dna 9,4 cm, wysokość – 19,5 cm.

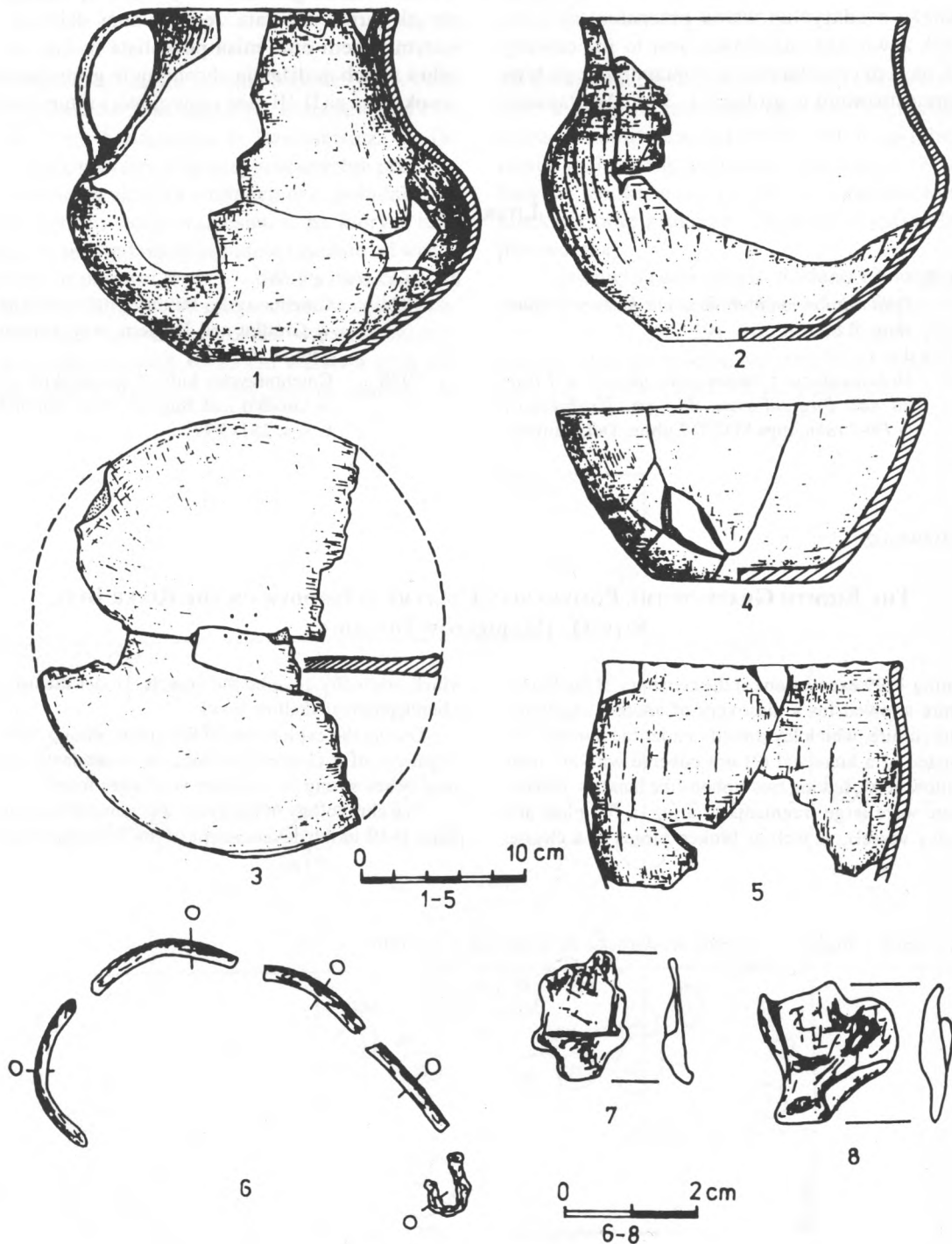
6. Garnek jajowaty (ryc. 1: 5), zachowana fragmentarycznie jedynie górna partia, lekko chropowacona, krągły wylew karbowany, średnica wylewu 18,0 cm, zachowana wysokość 14,0 cm.

7. Fragment dużego naczynia jajowatego (klosza), o średnicy wylewu co najmniej 40 cm (dokładna wielkość ze względu na niewielki fragment jest niemożliwa do zmierzenia)

8. Naszyjnik lub zawieszka wykonana z drutu brązowego okrągłego, w przekroju o średnicy 2 mm (ryc. 1: 6) i nanizanych na niego kilku cienkich blaszek (ryc. 1: 7-8) oraz paciorka szklanego. Elementy ozdoby zostały poddane działaniom ognia podczas kremacji ciała zmarłego i dlatego obecnie nie można odczytać ich pierwotnych kształtów.

Odkryty w grobie materiał jest charakterystyczny dla kultury pomorskiej. Analogię do dzbanka można wskazać z osady w Hrubieszowie-Podgórzu stan. 1, choć znaleziony tam fragment naczynia jest bogato zdobiony (S. Czopek 1992, tabl. X:5). Inna analogia dotyczy grobu z Klesztowa, d. woj. chełmskie, Kosiorowa stan. 12 C, woj. lubelskie, Krzemienicy stan. 2 i Rzemienia stan. 1, woj. rzeszowskie (S. Czopek 1992, tabl. XI: 10; tabl. XVI: 1; tabl. XXIII: 6-7; tabl. XXXIII: 4). Naczynia wazowate z krótką szyjką są bardzo charakterystyczne dla kultury pomorskiej i występują powszechnie na wielu cmentarzyskach, choć często są zdobione nakłuciami, guzkami, ornamentem rytym a niekiedy chropowacone. Niezbyt często występują na cmentarzyskach talerzoplacki, ale i tutaj mamy analogię z grobu 1 na cmentarzysku w Gródku. Placki występują przez cały czas trwania tej kultury, zresztą są one charakterystyczne dla okresu halsztackiego i lateńskiego i mają charakter interkulturowy. Placki w kulturze pomorskiej różnią się trochę sposobem ukształtowania brzegów. Ich typologię z zależności od uformowania brzegu ułożył S. Czopek i według niej placek z grobu 8-go należy zaliczyć do typu 4B.

Stosunkowo wczesną chronologię posiada misa półkulista (typ III 1 wg S. Czopka), datowana na II-III fazę rozwojową kultury pomorskiej. Tego typu misy znane są m.in. z Dobrego stan. 1, Opoki Dużej, Świeciechowa

Ryc. 1. Gródek nad Bugiem stan. 31. Elementy wyposażenia grobu 8.

i Wólki Złoteckiej. Stosunkowo najczęstsze, obok naczyń dwustożkowatych, są w kulturze pomorskiej naczynia jajowate, nierzadko z wylewem karbowanym i chropowaconą powierzchnią. Cecha ta nie jest elementem datującym i występuje w dodatku także w innych kulturach w okresie halsztackim i lateńskim. Wspomnieć jeszcze należy o odkrytych wśród przepalonych kości fragmentach zawieszki-naszyjnika. Jest to już czwarty przypadek na tym cmentarzysku. Poprzednio tego typu ozdoby zarejestrowano w grobach 1, 3 i 5 (W. Panasiewicz 1998, s. 296).

Naszyjniki często występują na popielnicach twarzowych na terenie Pomorza. Z Lubelszczyzny znana jest tego typu ozdoba z Natalina.

Chronologia odkrytego pochówku nastęrcza sporo trudności bowiem naczynia zachowały się fragmentarycznie. Placek gliniany nie jest formą datującą podobnie jak garnki jajowate. Jedynie duży dzbanek z taśmowatym uchem oraz misa półkulista nadają się do tego celu i na ich podstawie chronologię grobu można ogólnie określić na II-III fazę rozwojową kultury pomorskiej.

LITERATURA

Czopek S.

1992 *Południowo-wschodnia strefa kultury pomorskiej*, Rzeszów.

Niedźwiedź J.

1997 *Dokumentacja z badań ratowniczych w Gródku nad Bugiem stan. 31, gm. Hrubieszów w 1997 roku*, mps SOZ O Lublin, Del. Zamość.

Panasiewicz W.

1994 Cmentarzysko kultury pomorskiej na stan. 31 w Gródku nad Bugiem, woj. zamojskie, Spr. zam., s. 62 - 69.

1998 Cmentarzysko kultury pomorskiej na stan. 31 w Gródku nad Bugiem, woj. zamojskie, APŚ, t. 3, s. 281- 297.

JÓZEF NIEDŹWIEDŹ

THE EIGHTH GRAVE OF THE POMERANIAN CULTURE IN GRÓDEK ON THE RIVER BUG, SITE 31, HRUBIESZÓW DISTRICT

The spring 1999 excavations at the cemetery of the Pomeranian culture allowed for a discovery of another cremation grave of this culture, which lay directly under the humus. The grave consisted of a biconical (?) urn covered with an ornamented shallow bowl, having two ribbon-like handles. Next to the urn, there were large fragments of a jug, a flat plate and two other clay vessels, as well as broken pieces of a cloche,

which originally covered the vessels. Under the urn there was a hemispherical shallow bowl.

During the exploration of the grave, among bone remains, fragments of a charred necklace, or a pendant consisting of glass beads strung on a bronze wire were found.

The chronology of the grave was generally established for phase II-III in the development of the Pomeranian culture.

Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Lublinie